

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Ο Γ΄ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

(Σεπτέμβριος 1863 — Δεκεμβρίου 1866)

Τῇ 28ῃ Σεπτεμβρίου 1863 ἀνέβη τὸν πατριαρχικὸν θρόνον Σωφρόνιος ὁ Γ΄, ὁ ἀπὸ Ἀμασείας. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ ὁ ἐπὶ τῶν Ἑξωτερικῶν τοῦρκος ὑπουργὸς συνέστησεν εἰς μὲν τὸν Πατριάρχην νὰ ἐπιληφθῇ συντόνως τῆς ἄρσεως τῆς βουλγαρικῆς ἔριδος, εἰς δὲ τοὺς ἰθύνοντας τὴν Βουλγαριστικὴν κίνησιν νὰ μεταβῶσι παρὰ τῷ Πατριάρχῃ καὶ νὰ ὑποβάλωσι τὰ σέβη των. Αὐτοὶ ὅμως, μόλις ἀρχομένου τοῦ Δεκεμβρίου συγκατένευσαν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς συστάσεις τοῦ Ὑπουργοῦ, καίτοι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πατριάρχης, μόλις κατετοπίσθη εἰς τὸ ζήτημα, εἶχεν οἴκοθεν προσκαλέσει αὐτοὺς καὶ πρότερον¹. Κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην οἱ Βούλγαροι ἐξέθηκαν τὰς ἀξιώσεις αὐτῶν προφορικῶς μὲν τὸ πρῶτον, εἶτα δ' ἐνεχείρισαν καὶ γραπτῶς εἰς τὸν Πατριάρχην. Αὗται δὲν ἦσαν ἄλλαι παρὰ τὰ ὀκτὼ ἄρθρα, ἐπηξηγημένα κατὰ τὰ ἐξῆς δύο· α') δὲν ἀνεγνώριζον ὡς νόμιμον τὴν Ἐθνοσυνέλευσιν τοῦ 1860, οὐδὲ τὸ ἔργον αὐτῆς· β') ἀξιοῦσι τὴν ἀνασύστασιν τῶν Βουλγαρικῶν Πατριαρχείων Τυρνόβου καὶ Ἀχρίδων². Ὁ Πατριάρχης, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐπεφυλάχθη νὰ μελετηθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπὶ Συνόδου. Ἀλλὰ καὶ ἡ μελέτη αὕτη τῆς Συνόδου κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ Βουλγαρικὰ αἰτήματα ἦσαν ἀσυμβίβαστα πρὸς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Ἐθνικοὺς Κανονισμοὺς, ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀντικείμενα πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν Πατριαρχικῶν προνομίων, τὸ δὲ μεῖζον καὶ ἀνατρεπτικὰ τοῦ διακρητικῆς τῆς Ἐκκλησίας καθεστῶτος. Τὸ πόρισμα τοῦτο ἀνεκοίνωσεν ὁ Πατριάρχης πρὸς τὸν Τοῦρκον Ὑπουργὸν γραπτῶς καὶ προφορικῶς, ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν μετὰ τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων³. Οἱ Βούλγαροι, ἐν τῷ μεταξύ, προέβαινον εἰς βιαιοπραγίας κατὰ Μη-

1. *Κουργάνωφ*, II, 42. *Καλλίφρονος*, Ἐκκλησιαστικά. Ἐν Κων/πόλει 1867 σελ. 226.

2. *Γεδεών*, Ἑγγραφα Βουλγαρικοῦ ζητήματος, Α' ψε'·ψστ' Β' 66 68,—*δ Βουλγαρισμός* πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ, ἐθνοπολιτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ βήματος ὑπὸ Ε. α δ.φ. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1864 σ. 57.58.

3. *Γεδεών*, Α', ψστ',—*Κουργάνωφ*, II, 45.—Ὁ Βουλγαρισμός, σ. 58.

τροπολιτῶν καὶ εἰς νέαν πολεμικὴν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου', ὁ δὲ Σωφρόνιος Γ' κατέληξε μετὰ τῆς Συνόδου εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ συγκροτηθῇ γενικωτέρα Μικτὴ Συνέλευσις ἐκ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, πρὸς πλήρη διαλεύκανσιν τοῦ πολυκρότου καταστάντος πλέον Βουλγαρικοῦ ζητήματος. Εἰς τοῦτο οὐδεμίαν ἔφερεν ἀντίρρησην καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργὸς πρὸς ὃν ὁ Πατριάρχης εἶχεν ἀνακοινώσει τὴν Συνοδικὴν ἀπόφασιν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἐκακίσθη διὰ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ ταύτην καὶ διὰ τὴν συνεχιζομένην τακτικὴν του περὶ διαπραγματεύσεων μετὰ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς λύσιν ζητήματος ἐκκλησιαστικοῦ. Καὶ ἀναμφιβόλως ὥς πρὸς τὸ δεύτερον τοῦτο σημεῖον σφαλερὰν ἠκολούθησεν ὁδὸν καὶ ὁ νέος Πατριάρχης. Ὡς πρὸς τὴν συγκρότησιν ὅμως τῆς ρηθείσης Συνελεύσεως ἡ μομφὴ εἶναι ἄδικος τοσοῦτο μᾶλλον, ὅσον ἡ Συνέλευσις αὕτη σκοπὸν εἶχεν οὐχὶ νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ νὰ μελετήσῃ αὐτὸ διονυχιστικῶς καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὴν θέσιν τοῦ ζητήματος καὶ τὴν ἐξέλιξιν ἐν γένει αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐμφανισεώς του. Εἶχε λοιπὸν χαρακτηρὰ διαφωτιστικὸν ἀπλῶς καὶ οὐχὶ διοικητικόν, καίτοι εὐκόλως ἠδύνατο νὰ λάβῃ χαρακτηρὰ τοιοῦτον, ἐφ' ὅσον τὸ πνεῦμα τῆς τότε ἐποχῆς ἦτο ἐκλαϊκευτικόν. Μήπως ἡ Μεγάλη Ἐθνοσυνέλευσις τοῦ 1860, σκεφθεῖσα περὶ πλείστων καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων δὲν ἦτο Συνέλευσις λαϊκὴ; Παρὰ ταῦτα ὅμως τὸ Πατριαρχεῖον οὔτε εἰς τὴν νῦν ἀποφασισθεῖσαν Συνέλευσιν ἀνεγνώρισε πραγματικὴν τελεσίδικον δικαιοδοσίαν, οὔτε εἰς ἄλλην· δὲν δύναται δὲ νὰ καταλογισθῇ εἰς βάρος του τὸ ὅτι ἠθέλησε νὰ ἔχη γνῶσιν καὶ τῶν αἰσθημάτων καὶ κρίσεων τῶν λαϊκῶν αὐτοῦ μελῶν διὰ ζήτημα ἀντανακλῶν ἐπὶ τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ζωῆς ὁλοκλήρου τοῦ πληρώματος αὐτοῦ. Ἄλλως δὲ εἶχεν ἡ ἀπόφασις αὕτη καὶ ἄλλον πρακτικὸν λόγον, ὃν εὐρίσκομεν εἰς σκέψιν διαπρεποῦς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κληρικοῦ, τοῦ Εὐσταθίου Κλεοβούλου, λέγοντος ὅτι ἀπεφασίσθη ἡ Συνέλευσις, «ἵνα ὠριμώτερον καὶ ἐμβριθέστερον σκεψαμένων, ἀκούσονται οἱ βουλγαρισταὶ τί τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ τοὺς καθεστῶτας κανόνας καὶ νόμους, τί δὲ τὸ ἀνταρτικὸν καὶ ἀντιχριστιανικὸν καὶ ἄτοπον»¹. Ἡ σημασία τοῦ πράγματος ἔγκειται ἐν τούτῳ ὅτι κριταὶ καὶ μάρτυρες θὰ ἦσαν ὄχι οἱ κληρικοί, πρὸς

1. Γεδεών, Α' ψστ'.—*Σαμαρσίλου*, 'Ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία καὶ ὁ Φάρος τοῦ Βοσπόρου. 10.23.25.27.38.—*Καλλίφρονος*, 'Ἐκκλησιαστικά, ἐν Κων-πόλει. 1867 σ. 226.—*Κουργάνωφ*, II. 43.44.

2. 'Ο Βουλγαρισμὸς σ. 12.

οὓς οἱ Βούλγαροι δὲν εἶχον ἐμπιστοσύνην καὶ οἱ ὅποιοι ἦσαν οἱ κατηγορούμενοι, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος λαϊκοί, εἰς τῶν ὁποίων τὴν κρίσιν οἱ Βούλγαροι καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἤλπισαν.

Τῇ 21 Φεβρουαρίου 1864 συνεκλήθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἡ Συνέλευσις αὕτη¹. Παρουσίαζον ἐν αὐτῇ οἱ πρόην Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι Γρηγόριος ΣΤ' καὶ Κύριλλος Ζ', οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας Καλλίνικος, Ἀντιοχείας Ἱερόθεος καὶ Ἱεροσολύμων Κύριλλος, ἀρχιερεῖς καὶ ἄλλοι διαπρέποντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ πρόκριτοι². Μετὰ μακρὰν συζήτησιν περὶ τῶν ὀκτὼ βουλγαρικῶν αἰτημάτων, ἡ Συνέλευσις, κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν αὐτῆς, ἐξέλεξεν ἐνσαμελῇ Ἐπιτροπῇ, ἣς μέλη ὠρίσθησαν οἱ ἀρχιμανδριταὶ Ἀνθίμος Μαζαράκις, Ἀλέξανδρος Λάσκαρις, Γερμανὸς Γρηγοράς, Εὐστάθιος Κλεόβουλος, ὁ διάκονος Γρηγόριος Γῶγος, καὶ οἱ Ξεν. Ζωγράφος, Ὁμήλιος Τανταλίδης, Σ. Ἀριστάρχης καὶ Ἀ. Καραθεοδωρῆς. Τῇ 4ῃ Ἀπριλίου υπέβαλεν ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη τὸ πόρισμα τῶν ἐργασιῶν τῆς πρὸς τὴν Συνέλευσιν δι' ἐκθέσεως. Αὕτη περιλαμβάνει πέντε κεφάλαια. Ἐν τῷ Α' ἐκτίθεται ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ ζητήματος ἀπὸ τοῦ 1848 καὶ ἐντεῦθεν ἐν τῷ Β' ἐκτίθενται καὶ ἀναιροῦνται αἱ Βουλγαρικαὶ κατηγορίαι κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Κλήρου αὐτοῦ ἐν τῷ Γ' ἐξετάζονται τὰ αἰτήματα τῶν Βουλγάρων ὑπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἔποψιν: ἂν ἡ ἐπιζητούμενη καινοτομία εἶναι ὠφέλιμος εἰς αὐτοὺς ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς ἀπόψεως ἢ ὄχι ἐν τῷ Δ' ἐξετάζονται ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν, ἂν δηλαδὴ ἡ καινοτομία ἐξυπηρετεῖ, τῷ ὄντι, τὴν βουλγαρικὴν Ἐθνότητα, καὶ ἐν τῷ Ε' ἐξελέγχονται αἱ ὀκτὼ βουλγαρικαὶ προτάσεις. Ἡ Ἐπιτροπὴ, σταθμίζουσα τὴν ἐνεστῶσαν θέσιν τοῦ ζητήματος, ἀνέφερον ὅτι ἐκ τῶν ὀκτὼ προτάσεων, «τῶν ἐπ' ὀνόματι τῶν Βουλγάρων γενομένων» αἱ μὲν τέσσαρες, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου, τῶν ἀρχιερέων καὶ τὴν ἐπιχορήγησιν αὐτῶν παρουσιάζονται ὑπὸ τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ὡς λελυμένα, αἱ δὲ τρεῖς, αἱ ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν σύστασιν Ἐθνικοῦ Βουλγαρικοῦ Συμβουλίου «ἀναφέρον-

1. Γεδεών Β, 3. 104. *Καλλίφων*, 230.—Τὰ ἐν «Ἀρμονίᾳ» περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ ζητήματος, σ. 5.—ὁ *Βουλγαρισμός*, σ. 12.—Ἐσφαλμένη εἶναι ἡ ἐν Γεδεών, σ. 175, ἀναφερομένη χρονολογία 24 Φεβρουαρίου, καθὼς καὶ ἡ παρὰ Κουργάνωφ καὶ ἡ παρὰ τῇ τῶν Βουλγάρων ἀρχιερέων *Ἐπιστολῇ*, τῇ ἀφορᾷ τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα (22 Φεβρ.).

2. Ἐν τῇ Συνελεύσει παρῆσαν καὶ τέσσαρα μέλη βουλγαρικά. Τρεῖς Μητροπολίται καὶ εἰς λαϊκοί: Μητροπολίται Φιλιππουπόλεως, Πρεσλάβας, Σόφιας, καὶ ὁ Κρέστοβιτς.

ται εἰς ἰδέας γενικῆς ἀρμοδιότητος»· ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὸ πολὺκροτον ζήτημα τῆς συγκροτήσεως τῆς ἱερᾶς Συνόδου, ἡ Ἐπιτροπὴ ἐσημείωσεν ὅτι ἡ σχετικὴ βουλγαρικὴ πρότασις ἀντικατέστη δι' ἄλλης, ἥτις, «καθὸ μὴ ποιουμένη λόγον οὔτε περὶ γραικῶν, οὔτε περὶ Βουλγάρων δὲν ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ λεγομένου ζητήματος»¹. Περὶ τῶν ὀκτὼ βουλγαρικῶν αἰτημάτων ἡ αὐτὴ Ἐπιτροπὴ συνέταξε μετὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς ἐκθέσεως καὶ ἰδιαιτέραν ἐκτενεστέραν Ἀνασκευήν, ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὸν Πατριάρχην². Ὑφ' ἐνὸς δὲ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ Εὐσταθίου Κλεοβούλου, διαρκουσῶν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξεδόθη σπουδαῖον ἔργον περὶ τοῦ ὅλου Βουλγαρικοῦ Ζητήματος³. Ἡ Συνέλευσις συνεκρότησεν ἐν ὅλῳ ἑπτὰ συνεδριάσεις: 21 Φεβρ., 12 Ἀπριλίου, 17, 22 καὶ 29 Μαΐου καὶ 5 καὶ 12 Ἰουνίου. Ἐμελέτησε σοβαρῶς τὰ ἐπὶ Ἰωακείμ Β' ἐκδοθέντα 15 ἄρθρα καὶ διάφορα κεφάλαια τῶν ἐν ἰσχύϊ Ἐθνικῶν Κανονισμῶν, δι' ὧν εἶχον ἤδη πραγματοποιηθῆ δι' ὅλας τὰς ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον διατελούσας ἐπαρχίας τὰ εἰδικώτερον περὶ βουλγάρων διαλαμβανόμενα ἐν τῷ κατακυροῦντι τὰ 15 ἄρθρα Αὐτοκρατορικῷ Διατάγματι. Ἐκ τῆς ἐν γένει δὲ ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων ἡ Συνέλευσις, παρὰ τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου ἀποφάνσεις τῶν βουλγαρικῶν μελῶν, καὶ ἰδίᾳ τοῦ Μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως, ἐμβλέποντος πνεῦμα ἐθνικιστικὸν καὶ εἰς τὰ 15 ἄρθρα Ἰωακείμ τοῦ Β', διεῖδεν ἐν ταῖς βουλγαρικαῖς προτάσεσι τὸ ἀποκλειστικὸν φυλετικὸν πνεῦμα καὶ εἰσαγωγὴν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ. Καὶ ὡμολόγησε μὲν ὅτι ὑπῆρχον ἀτέλειαί τινες ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔδει βεβαίως νὰ ἀρθῶσιν, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσιν αὐταὶ ὡς ἀφαιρεθῆναι εἰσαγωγῆς φυλετισμοῦ εἰς τὸ περιβάλλον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Συνέλευσις ἀνῆρσε καὶ τὴν κατηγορίαν τῶν βουλγαρικῶν μελῶν ὅτι διῆθεν τὸ Πατριαρχεῖον κατεδίωκε συστηματικῶς τὴν βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ ἐθνότητά⁴. Ὡς πρὸς τὰ ἐπίμαχα σημεῖα ἡ Συνέλευσις κατέληξεν εἰς τὰς ἀκολουθούσας ἀποφάσεις, ἐν τῇ μελέτῃ τῶν ὀκτὼ βουλγαρικῶν αἰτημάτων:

1. Ἴδε τὴν *Ἐκθεσιν* Γεδεών, Β', σ. 3-72.

2. *Γεδεών*, 104, 111.

3. Ὁ Βουλγαρισμὸς πρὸ τοῦ ἱστορικοῦ, τοῦ ἐθνοπολιτικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ βήματος, ὑπὸ Ε. α. δ. φ. Ἐν Κων)πόλει 1864.

4. *Γεδεών*, 108, 109.

«Θεολογία» Τόμος ΙΓ'

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριαρχοῦ ἐθέσπισε νὰ ἰσχύῃ ἡ ὑπὸ τῶν Κανονισμῶν ὀριζομένη διάταξις· ἐπέφερεν ὅμως τροποποιήσεις τινάς, καθ' ἃς ὁ ἀριθμὸς τῶν λαϊκῶν ἐκλογέων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἠϋξάνετο κατὰ ἕξ, προσκαλουμένων καὶ ἕξ ἐπιτρόπων διαφορῶν ναῶν, ἐν οἷς περιλαμβάνετο καὶ ὁ τῆς βουλγαρικῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τὰ δὲ μέλη τῆς ἐκλογικῆς Συνελεύσεως, τὰ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, ἠϋξάνοντο εἰς πεντήκοντα ὀκτώ, ὥς διετύπωσεν ἡ Μικτὴ Ἐπιτροπὴ, τῇ συγκαταθέσει καὶ τῶν ἐν αὐτῇ βουλγαρικῶν μελῶν¹. Συνέταξε δὲ ἡ Συνέλευσις καὶ Κατάλογον τῶν ἐπαρχιῶν, ἕξ ὧν θὰ προήρχοντο οἱ πεντήκοντα ὀκτὼ ἐκλογεῖς. Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀρχιερέων ἡ Συνέλευσις, καὶ τὰ ἄρθρα 6 καὶ 7, παρεδέχθη ὥς συνεφώνησαν περὶ τούτου τὰ μέλη τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς «νὰ ὀρισθῇ κατάλογος, ἐν ᾧ θὰ κατεγράφοντο οἱ προτεινόμενοι ὥς ἐκλέξιμοι φέροντες τὰ ὑπὸ τῶν Κανονισμῶν ὠρισμένα προσόντα καὶ ὑφιστάμενοι κατ' αὐτοὺς τὰς νενομισμένας ἐξετάσεις καὶ τὴν σχετικὴν ἐν γένει γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς². Ἐθεώρει ἐπίσης λελυμένον τὸ ὄγδοον αἴτημα περὶ ἀρχιερατικῶν ἐπιχορηγήσεων. Ὡστε ἀπέμενον τὰ περὶ ἰδρύσεως βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου ἄρθρα καὶ τὸ περὶ συγκροτήσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὡς πρὸς τὸ δεῦτερον τοῦτο ἐπίμαχον σημεῖον ἀπεφαίνετο καὶ ἡ Συνέλευσις αὕτη ὅτι τὴν διανομὴν τῶν συνοδικῶν ἐδρῶν ὑπὸ ἕξ Ἑλλήνων καὶ ἕξ Βουλγάρων ἀποκλειστικῶς ἀρχιερέων θεωρεῖ καὶ ἀντικανονικὴν καὶ ἄδικον. Κατὰ τὴν γνώμην τῆς Συνελεύσεως καὶ ἡ ἄλλη ἰδέα, ἵνα ἕκαστος ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται ὥς μέλος εἰς τὴν ἱερὰν Σύνοδον, θάττον ἢ βραδύτερον, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ἐκάστης ἐπαρχίας, ἦτο καινοφανὲς οὐ μόνον ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ χριστιανικῇ ἐκκλησίᾳ· ἐκτὸς δὲ τούτου, ἀπεφαίνετο ἡ συνέλευσις, ἦτο καὶ ἀνεφάρμοστος, ὥς ἐκ τῆς ἀστασίας τοῦ πληθυσμοῦ, ἀσυμβίβαστος δὲ πρὸς αὐτὸ τὸ θρησκευτικὸν πνεῦμα τῆς συγκροτήσεως τῆς Συνόδου, καθόσον μάλιστα καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἐθνοπολιτικὰς καὶ κατὰ κόσμον θεσμοθεσίας, ἐν τοῖς σώμασιν ἔνθα τὰ μέλη διατελοῦσιν ἰσόβια—καὶ ἰσόβιον εἶναι τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα—οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ ἡ ἰδέα τῆς ὥς ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ ἀντιπροσωπείας, ἀλλὰ πάντα τὰ τοιαῦτα μέλη εἶναι ἴσα πρὸς ἄλληλα, καθὼς ἰσόβια. Ἡ Συνέλευσις κατέληξεν εἰς τὴν ἐξῆς γνώμην περὶ λύσεως τοῦ ζητήματος τούτου : οἱ ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον

1. Γεδεών, 109. 110.

2. Ἐνθ' ἀν. 108. Ἴδε καὶ σελ. 121 τοῦ παρόντος ἔργου.

υπάρχοντες Μητροπολιτικοὶ θρόνοι νὰ ταξιθετηθῶσιν ὑπὸ ἑξ τμήματα, τὰ ὁποῖα θὰ περιελάμβανον ἴσον ἀριθμὸν Μητροπολιτῶν. Ἐκ τῶν ἑξ τούτων τμημάτων θὰ ἐκαλεῖτο ἀνὰ εἷς κατ' ἔτος ὡς συνοδικὸν μέλος. Ἡ ἂν τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν ἦτο ἀρκετὸν, νὰ μείνῃ ὡς ἔχει ἡ ὑπάρχουσα ἐν τῷ Συνταγματικῷ τάξις, νὰ προαχθῶσι δὲ βουλγαρικάι τινες ἐπισκοπαὶ εἰς Μητροπόλεις. Ἡ Συνέλευσις ἀπεφάνθη ὁμοίως κατὰ τῆς συγκροτήσεως ἰδιαιτέρου ἐθνικοῦ Μικτοῦ Βουλγαρικοῦ Συμβουλίου, σκεπτομένη ὁρθότατα ὅτι, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπρόκειτο περὶ Συμβουλίου ἀσχέτου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἔμελλον νὰ εἶναι μέλη κληρικοί, τοῦτο θὰ ἦτο ζήτημα τῆς Κυβερνήσεως μόνης, ἥτις δύναται, ὅταν ἐγκρίνῃ, νὰ παραχωρήσῃ ὅσα καὶ οἰαδήποτε προνόμια θὰ ἤθελεν εἰς ὑπηκόους αὐτῇ λαούς. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Βούλγαροι ἐπιθυμοῦσιν ἵνα τὸ ῥηθὲν Συμβούλιον συγκροτῇται ἀπὸ βουλγάρους ἀρχιερεῖς καὶ λαϊκοὺς καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν Μητροπολίτου, καὶ θὰ ἐργάζεται μετ' ἐξουσίαν παράλληλον πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον, ὡς σῶμα ὅλως ἀνεξάρτητον, δι' ὑποθέσεις δὲ σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἡ Συνέλευσις ἀπεδοκίμαζε τὸ αἶτημα τοῦτο. Ἡ σύστασις τοῦ βουλγαρικοῦ Συμβουλίου ἐκτὸς τοῦ φυλετικοῦ διχασμοῦ τὸν ὁποῖον ἐπέφερον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἦτο καὶ ὅλως περιττή, κατὰ τὴν Συνέλευσιν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχεν ἤδη τὸ ὑπὸ τῶν Ἐθνικῶν Κανονισμῶν προβλεπόμενον Ἐθνικὸν Μικτὸν Συμβούλιον, συγκροτούμενον ἐκ σταθερῶν κατοίκων τῆς Πρωτευούσης, ἐκλεγομένων ἀπὸ τὰς ἐνορίας ἄνευ φυλετικῆς διακρίσεως, καὶ ἐκτελοῦν τὰ διαγεγραμμένα αὐτῷ καθήκοντα ἀσχέτως πρὸς φυλετικὰς ἰδέας¹. Ὡστε καὶ ἡ Συνέλευσις αὕτη ἀποφανθεῖσα, ὡς ἀπεφάνθη, ἔδειξεν ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐζήτουν καινοτομίας ἐντελῶς ἀπαραδέκτους ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἐκκλησίας, ἀνατρεπούσας ρητοὺς κανόνας καὶ πρὸςβαλλούσας δικαιώματα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀνέκαθεν προστατευθέντα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως. Τὰς ἀποφάσεις δὲ αὐτῆς ἀνεκοίνωσε τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, 1864, πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅστις καὶ ἀπέστειλεν ἀντίγραφον πρὸς τοὺς Βουλγάρους ἀντιπροσώπους.

Οἱ Βούλγαροι συνέταξαν τότε διεξοδικὴν ἀπάντησιν, ἐν ᾗ προσπαθοῦν νὰ ἀναιρέσωσι τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Συνελεύσεως. Ἐποφελοῦμενοι δὲ τὴν περίστασιν διέβαλλον παρὰ τῇ Πύλῃ τὸ Πατριαρχεῖον

1. Γεδεών, 107. 108. 398. 399.

2. Γεδεών. 106. 107. 398. 399.

ὅτι τοῦτο δῆθεν οἰκαιοποιεῖται τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Κράτει χριστιανῶν, οὓς μόνον ἡ Κυβέρνησις ἐξουσιάζει. Οὕτω δὲ παρ' ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε προσπαθείας τοῦ Πατριαρχείου πρὸς ἄρσιν τοῦ Βουλγαρικοῦ σκανδάλου καὶ ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ τοῦτο ἀπέβη ἀδύνατον ἕνεκα τῆς ἀδιαλλαξίας καὶ ἀναρχικότητος τῶν ἰθυνόντων τὴν κίνησιν Βουλγάρων. Ὡς λέγει ὁ Κουργάνωφ, τὰ διαμαχόμενα μέρη διεσχίσθησαν ἔτι μᾶλλον καὶ ἀπεκαλύφθησαν πλέον ἐν πλήρει φωτὶ αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. Τὸ μὲν Πατριαρχεῖον δηλαδὴ διὰ τὰ διατηρήσει τὰ δικαιώματα τοῦ θρόνου καὶ τὰ σεβασθῇ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας ἐστηρίζετο ἐν τῇ πρὸς τοὺς Βουλγάρους πολιτείᾳ αὐτοῦ ἐπὶ τῶν διατάξεων τῶν ἱερῶν Κανόνων. Οἱ Βούλγαροι, ἀπ' ἐναντίας, ἀντιπρόσωποι ἐστηρίζοντο εἰς πράξεις ἐξευτελιζούσας τὸ διοικητικὸν σύστημα τῆς Ἐκκλησίας, ἐζήτουν τὰ φέρωσιν εἰς τὸ μέσον δικαίωμα λαοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου δικαιώματος οὐδὲ γὰρ ὑπάρχει ἐν τοῖς ἱεροῖς Κανόσι¹. Οὐδόλως λοιπὸν ἄπορον, πῶς δὲν ἐπῆρχετο συνεννόησις, ἀφοῦ αἱ ἀρχαί, ἐφ' ὧν οἱ διαφερόμενοὶ ἐβάδιζον ἄντικρυς ἀντίκειντο πρὸς ἀλλήλας.

Ἡ δημοσιογραφία, δυστυχῶς, δὲν κατώρθωσε τὰ ἀρθρὰ ὑπεράνω τῶν παθῶν καὶ τὰ φανῇ ἀνταξία τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ τοῦ Τύπου. Ἀντὶ τὰ συντελῇ εἰς τὴν κατεύνασιν τῶν παθῶν καὶ εἰς τὴν ψυχραιμοτέραν ἐξέτασιν τῶν πραγμάτων, αὐτὴ ἐπέχεε μᾶλλον ἔλαιον ἐπὶ τῆς πυρᾶς, ἐκατέρως μερίδος προσκολληθείσης εἰς τὰ διαφερόμενα μέρη καὶ τὰς ἀπόψεις αὐτῆς πεισμόνως ὑποστηρίζουσας. Οὕτως, αἱ ἀποφάσεις ὡς ἔλαβον εἴτε Ἐπιτροπαί, εἴτε Συνελεύσεις, εἴτε πρόσωπα ἐπίσημα, πρὸς ἐξομάλυνσιν τῆς καταστάσεως, παρήλασαν διὰ τῶν στηλῶν τοῦ Τύπου καὶ μετὰ προεσχηματισμένης προκαταλήψεως, ἐσχολιάσθησαν. Ὅτε ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος προέτεινε τὰ χωρίσῃ τὰς Βουλγαρικὰς Ἐπαρχίας, ἡ Βουλγαρικὴ ἐφημερίς — «Σοβιέντικ»² — ὑπέβαλε τὴν πρότασιν ταύτην ὑπὸ αὐστηρὰν λεπτομερεῆ ἐπίκρισιν, ἧς τὸ πόρισμα ἦτο ὅτι τὸ Πατριαρχεῖον ἀπέβλεπε τὰ βλάψῃ τὸ βουλγαρικὸν Ἔθνος³. Ὅτε, κατὰ τὴν Συνέλευσιν τοῦ 1864, ἐπεβλήθη ἡ Ἐκθεσις τῆς ἐνεαμελοῦς Ἐπιτροπῆς, καὶ ἐδημοσιεύθη αὕτη, παρὰ τὴν πρόθεσιν τῆς Συνελεύσεως, πᾶσαι αἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες κατεχώρισαν αὐτὴν εἰς τὰς στήλας αὐτῶν καὶ ἔκρινον τὸ περιεχόμενον

1. Κουργάνωφ, II, 69.

2. «Σύμβουλος» ἐξεδόθη ἐπὶ δύο ἔτη 1863—1865.

3. Κουργάνωφ. II 175,

ὡς προῖδὸν ὑψίστης συνέσεως καὶ εἰλικρινείας ἀπέναντι τοῦ βουλγαρικοῦ λαοῦ. Ἄλλ' αἱ Βουλγαρικαὶ ἐφημερίδες τότε δὲν ἔχασαν καιρὸν καὶ κατεχώρησαν εἰς τὰς στήλας αὐτῶν παραδόξους πραγματείας πρὸς ἀναίρεσιν τῶν «ψευδολογιῶν καὶ συκοφαντιῶν» τῆς Ἐπιτροπῆς.¹ Ἡ «Βυζαντίς» Κωνσταντινουπόλεως ὠμίλει μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν Βουλγαρικῶν ἀξιώσεων, ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις ἐκδιδόμενος «Εὐαγγελικὸς Κήρυξ» ὑπεστήριξεν ὅτι οὐδεμία ὑπάρχει συγγένεια μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Σλαύων. Αἱ δὲ ἀνταλλασσόμεναι γινῶμαι καὶ σκέψεις τῶν ὁργάνων τοῦ τύπου ἀντηλλάσσοντο ἐντὸς πλαισίου πλήρους ἐμπαθείας καὶ γέμοντος πάσης ὕβρεολογίας καὶ ψευδολογίας. Αἱ Βουλγαρικαὶ ἐφημερίδες ἄρον ἄρον ἐπέμενον νὰ καταφέρωνται κατὰ τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Κλήρου αὐτοῦ, ὡς φιλάρχου, αἰρετικοῦ, τυραννικοῦ, βιαιῶν καὶ σκανδαλοποιῶν. Ἀλλὰ καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτῶν πρὸ τῶν κακοβούλων δημοσιευμάτων καὶ ἐν τῇ κατ' αὐτῶν πολυμικῇ μετεχειρίζοντο ὁμοίως φρασσεολογίαν ἐμπαθῆ. Ἡ γλῶσσα τῶν περισσοτέρων ὁργάνων τοῦ τύπου ἦτο τόσον τραχεῖα, ὥστε συντηρητικώτερά τινες ἐφημερίδες, ἐκατέρωθεν, ἐξεπλήσσοντο, ὅσας ἐξεφράζοντο μετριοπαθέστερον, ἐξεδήλουν δ' ἐπὶ τούτῳ εὐγνωμοσύνην. Διότι διεκρίνοντο εὐτυχῶς καὶ ἔναι ἐφημερίδες, ἐκατέρωθεν τῶν μερῶν, ἀπηλλαγμένοι τοῦ ἀγροίκου τρόπου τῆς συζητήσεως, τῆς βαναύσου καὶ λοιδορῶν καὶ δημοσκοπούσης δημοσιογραφικότητος καὶ ἐκθέτουσαι ψυχραιμότερον τὰς ἰδέας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης. Τοιαῦται ἦσαν ἐκ μὲν τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως ἡ «Ἀρμονία» καὶ ἡ «Ὀμόνοια» ἐκ δὲ τῆς Βουλγαρικῆς ὁ «Χρόνος». Ἡ «Ἀρμονία» προσεπάθει νὰ κινήσῃ εἰς μεταμέλειαν τοὺς ἰθὺνοντας τὸ βουλγαρικὸν κίνημα καὶ συνίστα εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν ὡς γνήσια τέκνα εἰς τὴν μητέρα Ἐκκλησίαν καὶ παρ' αὐτῆς νὰ ζητήσωσι φιλοστόργως τὴν δυνατὴν θεραπείαν καὶ διόρθωσιν τῶν ὁπωσδήποτε κακῶς ἐχόντων ἐν πάσαις ταῖς ἐπαρχίαις ταῖς ἀπαρτιζούσαις τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ ἰδίως ἐν ταῖς τῆς Βουλγαρίας. Προσεπάθει νὰ κεντήσῃ τὴν φιλοτιμίαν αὐτῶν, ὅπως μὴ φιλοδοξήσωσι νὰ κληθῶσιν αἰρετικοὶ ἢ σχισματικοί, ἀλλ' ἀναγνωρίζοντες ὅτι ἐν τῷ ὑπερβολικῷ αὐτῶν ζήλῳ ἀπεμακρύνθησαν τῆς ἀγαθῆς προθέσεως αὐτῶν καταπαύσωσι τὰς πικρίας, δι' ὧν μέχρι τοῦδε ἐποτίσθη ὑπ' αὐτῶν ἡ μήτηρ τῶν Ἐκκλησιᾶ Κωνσταντινουπόλεως διὰ λιβέλλων, συκοφαντιῶν καὶ ὅλως διὰ συμπεριφορᾶς «οὔτε χριστιανικῆς, οὔτε νομί-

1. *Κουργάνωφ*, II, 176.

μου, οὔτε εὐγενοῦς»¹. Ἐν γένει δὲ τὰ τρία ἀναφερόμενα δημοσιογραφικὰ ὄργανα ἠκολούθουν τακτικὴν μετριοπαθείας ἀποβλέποντα εἰς τὸ νὰ ἐξηγῶσι τὰς ἀμοιβαίας ἀπαιτήσεις καὶ νὰ ὑποδεικνύωσι τρόπους πρὸς συνδιαλλαγὴν. Ὅτε, μετὰ τὴν λήξιν τῆς τελευταίας συνελεύσεως, ἡ λ' αἰσὶς τοῦ ζητήματος εἶχεν ἀναβληθῇ καὶ πάλιν ἐπ' ἄοριστον, ὁ βουλγαρικὸς «Χρόνος» ἐδημοσίευσεν σειρὰν ἄρθρων, δι' ὧν ἐζήτην νὰ πείσῃ τοὺς συμπατριώτας αὐτοῦ νὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἀπαιτητικοί, διότι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἰσχυρότεροι, ἢ δὲ Κυβέρνησις δὲν διάκειται εὐμενῶς πρὸς τὰ αἰτήματα αὐτῶν ὥς αὐτοὶ ὑπολαμβάνουσι².

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε διωρίσθη ἐν Κων(πόλει) ὡς πρέσβυς τῆς Ρωσίας ὁ στρατηγὸς Νικόλαος Ἰγνάτιεφ³. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος κατηνάλωσε ὅλον τὸν ἐν Τουρκίᾳ χρόνον τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, μοχλὸς τῆς πανσλαβιστικῆς ἐταιρίας ὧν, νὰ δημιουργήσῃ τὴν Βουλγαρικὴν Ἐξαρχίαν, ὡς πρόδρομον τοῦ μέλλοντος Βουλγαρικοῦ Κράτους, διὰ τὸ ὁποῖον, ὡς μαρτυρεῖ ὁ γραμματεὺς καὶ συνεργάτης αὐτοῦ Τεπλώφ, εἰργάσθη μετὰ τόσον περισσοτέρου ζήλου, ὅσον ὥρεγετο τοῦ βασιλικοῦ στέμματος⁴. Ὁ Ἰγνάτιεφ, παρὰ τὰς ὁδηγίας, ἃς εἶχεν ἐκ Πιερουπόλεως νὰ διατελῇ εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οὗτος δουλεύων τυφλῶς εἰς τὴν ἀνθελληνικὴν πολιτικὴν τοῦ Πανσλαβισμού, ἐφήρμοξε δολίως καὶ αὐθαιρέτως ἰδίαν πολιτικὴν, ἄγων καὶ φέρων τὴν Κυβέρνησιν αὐτοῦ. Ἐνῶ δὲ ὥφειλεν, ἀκολουθῶν τὴν τακτικὴν τῶν προκατόχων του Μπούτενεφ καὶ Λομπανώφ⁵, νὰ ἀσκήσῃ συνδιαλλακτικὴν πολιτικὴν καὶ νὰ μὴ ταχθῇ, τοῦλάχιστον, μῆτε ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου, μῆτε ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων, αὐτὸς ἀπέβη ὁ προασπιστὴς καὶ ὑποδαυιστὴς τῆς Βουλγαρικῆς ἀναρχικότητος. Αὐτὸς ἤρπασεν ἔτι μᾶλλον τὴν πυρὰν, ἐκμεταλλευόμενος πᾶσαν στιγμήν νὰ στρέψῃ μὲν ἀφ' ἐνὸς τὴν Τουρκικὴν Κυβέρνησιν κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου, νὰ καθιστᾷ δὲ ὑποχείριον εἰς τὴν Ρωσὴν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ νὰ σαλεύῃ αὐτό. Οὕτως ὥστε τὸ Πα-

1. Τὰ ἐν «Ἀρμονίᾳ» περὶ τοῦ Βουλγαρικοῦ Ζητήματος. Ἐν Κων(πόλει) 1866 σελ. 15.

2. *Κουργάνωφ*, II, 178.

3. Πρεσβευτικὰ ἐν γένει ἔτη αὐτοῦ ἐν Κων(πόλει): 1864—1876. Ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1867 διεθύνην τὰ τῆς Πρεσβείας ὑπὸ τὴν ιδιότητα «Ἀπεσταλμένου» ἀπὸ δὲ τοῦ ἔτους τούτου προήχθη εἰς Πρεσβευτὴν.

4. «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» Ἀλεξανδρείας, τόμ. Δ' σ. 53—55.

5. 1859—1863: Πρεσβευτικὰ ἔτη ἐν Κων(πόλει).

τριαρχεῖον εἶχε πλέον νὰ μάχεται κατὰ τῶν δολοπλοκιῶν αὐτοῦ τοῦ-
του τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Τσάρου, τοῦ ὁποίου νευρόσπαστα ἦσαν οἱ
κινηματῖαι Βούλγαροι. Καὶ ἦτο ἐχθρὸς ἐπικινδυνώτατος διότι ἦτο
ἄνθρωπος δόλιος, κατορθώνων νὰ καταπολεμῇ τὴν Ἐκκλησίαν διὰ
παντὸς ἀνηθίκου μέσου καὶ ὅμως πολλάκις κρυπτόμενος ὀπισθεν τοῦ
ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας δῆθεν ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ¹.

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ Βούλγαροι διὰ τῶν ἐπιμόνων αὐτῶν παρὰ τῇ
Πύλῃ ἐνεργειῶν ἐπέτυχον νὰ ἀνακληθῶσιν ἐκ τῆς ἐξορίας οἱ καθη-
ρημένοι ποτὲ Μακαριουπόλεως Ἰλαρίων καὶ ποτὲ Δυρραχίου Αὐξέν-
τιος. Τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1864 ἀφίκοντο οὗτοι εἰς Κωνσταντινούπολιν,
ἐγένετο δὲ εἰς αὐτοὺς πανηγυρικὴ ὑποδοχή. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐχαιρε-
τίσθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς νίκη κατὰ τοῦ Πατριαρχείου, ἐνε-
ποίησε δὲ παρὰ τῷ λαῷ βαθυτάτην αἵσθησιν. Τὸ Πατριαρχεῖον οὐδὲν
ἄλλο κατώρθωσεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἢ νὰ ὀρισθῇ ὡς τόπος διαμο-
νῆς τῶν καθηρημένων ἀρχιερέων τὸ προάστειον τοῦ Βοσπόρου Ὁρτά-
κιοϊ, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε καὶ ἀπέβη ἡ ἐστία τῆς ἀντιπατριαρχικῆς δρα-
σεως. Ἐκ τῶν δύο καθηρημένων ὁ Αὐξέντιος ἀπεβίωσε τῇ 1 Φε-
βρουαρίου 1865 καὶ ἐνεταφιάσθη μετὰ πομπῶδους παρατάξεως ἐν τῷ
ἐν Γαλατᾷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Ἐξεφωνήθησαν θερμοὶ ἐπική-
δαιοι λόγοι, ἐν οἷς ὁ τοῦ Ἰλαρίωνος, ἐγκωμιάζοντος τὸν ἀποθανόντα
διὰ τὰ παθήματα αὐτοῦ ἐν τῷ κατὰ τοῦ Φαναριωτικοῦ ζυγοῦ ἀγῶνι.
Κατὰ τὴν ἐκφρασιν τῶν Βουλγάρων, ὁ τάφος τοῦ Αὐξεντίου ἐγένετο
τὸ βράαθρον τῆς εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα διαιρέσεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν
Ἑλλήνων². Μετὰ ταῦτα οἱ Βούλγαροι ἀντιπρόσωποι ὑπέβαλον εἰς τὴν
Κυβέρνησιν νέαν αἴτησιν περὶ χορηγήσεως ἱεραρχίας ἀνεξαρτήτου. Ὁ
δὲ Ἀαλῆ πασᾶς, λαβὼν τὴν αἴτησιν, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Βουλγάρους
ὅτι θὰ ἱκανοποιήσῃ αὐτούς³. Ἐπεβράδυνεν ὅμως τὴν ἐκτέλεσιν τῆς
ὑποσχέσεως ταύτης ἐπὶ ἔτος ὁλόκληρον, μεσολαβησάσης νέας τινος
προσπαθείας συνδιαλλαγῆς.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1865 τινὲς τῶν ἐν Κωνσταντι-
νουπόλει ἡμετέρων, κινούμενοι ὑπὸ ζήλου, ὃν ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐπαι-
νέσωμεν, προκρίτων ἀπεφάσισαν νὰ ἀποπειραθῶσιν ἐξ ἰδίας αὐτῶν
πρωτοβουλίας συμβιβασμὸν τινα : ὁ Ἀριστείδης βέης Μπαλτατζῆς, ὁ

1. Πρβλ. καὶ *Γεηροῦ Παναμιχαήλ*, Ἀποκαλύψεις περὶ τῆς Ρωσικῆς
πολιτικῆς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῃ Ἑλλήν. Ἀνατολῇ, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος»,
Ἀλεξανδρείας, τ. Δ' σ. 359 ἐκδοσιν ἰδιαίτερου τεύχους σελ. 4.

2. *Κουργάνωφ*, II, 190.

3. Ἐνθ' ἂν,

Χρηστάκις Ζωγράφος, ὁ Γ. Ζαρίφης καὶ ὁ Σ. Στεφάνοβιχ. Οἱ Βούλγαροι λέγουσιν ὅτι τὸ διάβημα τοῦτο ἐγένετο τῇ ἑμμέσῳ συγκαταθέσει τοῦ Πατριάρχου Σωφρονίου, καὶ ὅτι ἡ δηλουμένη ἄγνοια αὐτοῦ ἦτο προσποιητή, πιθανώτερον ὅμως φαίνεται, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὅψιν ἡ συμφωνία ἣν ἔκλεισαν πρὸς τοὺς Βουλγάρους, ὅτι εἰς οὐδεμίαν διετέλουν πρὸς τὸν Πατριάρχην ἐπαφὴν καὶ ὅτι ἔπραξαν τὸ ἔπραξαν ὅλως αὐθορμήτως, ἂν μὴ κατὰ πολιτικὴν εἰσήγησιν, πάντως ὅμως ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ὅπως ἄρῃσι τὴν ἀλγινὴν διαφορὰν μεταξὺ Πατριαρχείου καὶ Βουλγάρων. Ἐπικοινωνήσαντες λοιπὸν οἱ ἡμέτεροι πρὸς τοὺς Βουλγάρους Ἀντιπροσώπους ἀπετέλεσαν αὐτόκλητοι Ἐπιτροπὴν τινα, ἐν ἣ μετέσχον ἐκ τῶν Βουλγάρων οἱ: Ν. Δαπτισιλέστωφ, ὁ Στογιὰν Τζομακῶφ, ὁ Δ. Γκέσογλους, ὁ Χ. Π. Δαπτισιλέστωφ, ὁ Στ. Α. Καμπούρωφ, ὁ Ζαχαρίας Γκιούρωφ καὶ ὁ Δ. Δόπροβιτς. Μετὰ ταχύτητος δὲ ἤτις ἰδιάζει εἰς κύκλους ἀνερματίστους καὶ ἀνευθύνους, εἰς τέσσαρας καὶ μόνον συνεδριάσεις, ἐπέφεραν τὸν συμβιβασμόν, φθάσαντες εἰς πλήρη συνεννόησιν. Ὑπεγράφησαν οἱ ὅροι, ἔξ τὸν ἀριθμόν, ὑπελείπετο δὲ μόνον νὰ πεισθῇ ὁ Πατριάρχης νὰ δεχθῇ αὐτούς, τοῦτο δὲ ἀνέλαβον νὰ πράξωσιν οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι πρόκριτοι. Ἀλλ' ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι τόσον ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος, ὅσον καὶ ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Γρηγόριος ΣΤ' οὐδεμίαν ἔδωκαν ἀκρόασιν εἰς τὰς εἰσηγήσεις τῶν προκριτῶν τούτων. Οἱ Βούλγαροι ὅμως ἐλπίσαντες εἰς τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην λύσιν, διεβίβασαν τῇ 9ῃ Ἀπριλίου 1866 πρὸς τὴν Πύλιν τὸ Σχέδιον τῆς οὕτω καλουμένης τελευταίας ταύτης γραικοβουλγαρικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡ δὲ Πύλη πάλιν παρέπεμψεν ἐπισήμως τοὺς νέους ὄρους πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον τῇ 26ῃ Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἂν δὲ πιστεύσωμεν τὸν δόκτωρα Τζομακῶφ, αὐτὸ τὸ Πατριαρχεῖον ἐζήτησε τοὺς ὄρους τούτους παρὰ τῶν βουλγάρων ἀντιπροσώπων διὰ τῆς Κυβερνήσεως².

(Συνεχίζεται)

ΑΡΧΙΜ. ΕΜΜ. ΚΑΡΠΑΘΙΟΣ

1. Ἀρθρον τοῦ Τζομακῶφ, ἐν τῷ Βουλγαρικῷ «Χρόνῳ», ὑπὸ χρον. 13 Ἰουλ. 1866. Ἰδὲ μετάφρασιν αὐτοῦ: τὰ ἐν «Ἀρμονίᾳ». Κων)πολις 1866 α. 142.—Γολομπίνσκι, σελ. 313.

2. Ἐνθ' ἂν.